ויצאו עליה עסיקין. פירוש עוררים אבל אין לפרש אנסים דא"כ אפי' באחריות משהחזיק בה אמאי יכול לחזור לימא ליה מזלך גרס: **משהחזיק בה אין יכול לחזור.** בפ"ק דב"מ (דף יד:) פרש"י אע"ג שלא נתן מעות דקרקע נקנית בחזקה וקשה אמאי נקט חזקה יותר מכסף ושטר ועוד מאי קנאי מאימת הוה חזקה מתניתין היא בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף מב.) נעל פרן וגדר ועוד מאי קנאי הכא טפי מבשאר דוכתין ועוד דדייש אמנייה משמע דריסה בעלמא שהולך סביב המגרים ונראה לפרש דמיירי שקנאו בקנין גמור בחליפין או בשטר או בחזקה או רפק בה פורתא ודעתו של אדם אע"פ שקנאו בקנין גמור אם ילאו עוררין יכול לחזור בו (א) כל זמן שלא הלך אמגרי השדה לארכה ולרחבה לראות ענייני השדה והיינו דדייש אמגרי (ב) ובלא נתן מעות אירי דאי בנתן מעות אירי אפי' באחריות נמי אמאי יכול לחזור בו משהחזיק בה וכי לעולם יכול לחזור בו (ג) ומ"ת ולימא ליה שקול ארעא בזוזך וי"ל כגון שהוזלו לי נמי כיון שילאו עליה עוררין אין שוה כמו שהיתה שוה בשעה שקנאה:

רב הונא אמר או בכסף או במיטב. פ"ה שבא לתרץ קראי דלעיל ול"ל שלא הספיק לסיים דבריו עד שהקשה לו ואית דגרסי אמר רב הונא וקאי אמתניתין דתניא במיטב הארץ ואמר רב הונא דלאו דוקא מיטב אלא או בכסף פירש דרב הונא ובספר רב אלפס פירש דרב הונא בריה דרב יהושע ורב פפא דלעיל [ז:] פליגי אדרב הונא דהכא דאיהו סברי כל מילי מיטב הוא ואפי' קובין ורב הונא סבר דלא הוי מיטב אלא או בכסף או קרקע ופסק כרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שהם בתראי ור"ת אין סובר כן דמפרש שם ג' דיינין בנזקין או בכסף או מיטב ואי לית ליה אפי' קובין וב"ח אי אית ליה זוזי לא מצי לסלקו אלא בזוזי כדמוכח בהכותב (כתובות דף פו.) גבי ההוא תולה מעותיו בנכרי הוה ואי לית ליה זוזי לא יאמר ליה זיל טרח וזבין ואייתי זוזי כדאמר התם ולוקח שגמלא מקחו מקח טעות כמו כן דינו כדאמרינן לקמן בפרק הפרה (דף מו: ושם) ופועל אי לית ליה לבעל הבית זוזי אמר ליה זיל טרח וזבין ואייתי זוזי כדמוכח בהבית והעלייה (ב"מ דף קיח.) דאין יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך[ו]: **פשיטא** האי ברא והאי לאו ברא. ומ"ת ואמאי פשיטא ליה והא שמואל אמר בשמוך בא ב"ח ונטל חלקו של אחד מהם ויתר וי"ל כשחלקו קרקע דוקא אית ליה דויתר דשניהם עומדים בספק זה כמו זה ועל דעת כן חלקו דמי שיפסיד יפסיד אבל הכא דבעל הקרקע בספק ולא בעל הכספים דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח פשיטא דעל דעת כן חלקו שאם יפסיד בעל הקרקע שיחזור על בעל כספים:

ויצאו עליה עסיקין אעד שלא החזיק בה יכול לחזור בו משהחזיק בה אין יכול לחזור בו מ"ט דאמר ליה חייתא דקטרי סברת וקבלת מאימת הואי חזקה במבי דייש אמצרי ודוקא שלא באחריות אבל באחריות לא ואיכא דאמרי באפי' באחריות נמי דאמר ליה אחוי טירפך ואשלם לך רב הונא אמר או בכסף או מיטב איתיביה רב נחמן לרב הונא ישיב לרבות שוה כסף אפילו סובין הכא במאי עסקינן בדלית ליה אי דלית ליה פשיטא מהו דתימא אמרינן ליה זיל טרח זבין ואייתי ליה כסף קמ"ל אמר רב אסי כספים הרי הן כקרקע למאי הלכתא אילימא לענין מיטב היינו דרב הונא אלא לשני אחים שחלקו ונטל אחד קרקע ואחד כספים ובא בעל חוב ונטל קרקע דאזיל האי ושקיל פלגא בכספים בהדיה פשיטא האי ברא והאי לאו ברא איכא דאמרי אדרבה לאידך גיסא דא"ל להכי שקלי כספים דאי מגנבי לא משתלמנא מינך ולהכי שקלת ארעא דאי מטרפא לא משתלמא לך מידי מינאי אלא לשני אחים שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן והא אמרה רב אסי חדא זימנא דאיתמר האחים שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר ויתר ורב אסי אמר נוטל רביע בקרקע ורביע במעות רב אמר בטלה מחלוקת קסבר האחים שחלקו כיורשים הוו ושמואל אמר ויתר קסבר האחים שחלקו לקוחות וכלוקח שלא באחריות דמי ורב אסי אמר נוטל רביע בקרקע ורביע במעות מספקא ליה אי כיורשין דמו אי כלקוחות דמו הלכך נוטל רביע בקרקע ורביע במעות אלא מאי הרי הן כקרקע לענין מיטב אי הכי היינו דרב הונא אימא וכן אמר רב אסי א"ר זירא אמר רב הונא במצוה עד שליש מאי שליש אילימא

עסיקין. עוררין לומר שלנו היא: **חייתא דקיטרי.** שק קשורה ד) מלא רוח: **ואילא דאמרי אפילו באחריות נמי.** אפי' קבל אחריות עליו דיש לומר הואיל וקופו לחזור עליו עכשיו נמי יחזור ויטלנה אפ"ה אינו יכול לחזור בו: **דאמר ליה.** מוכר: **אחוי טירפך.** שכתבו לך ב"ד שטר טירפא שבדין נטלו ממך ואשלם לך: **רב הונא אמר.** לא קשיא קראי דלעיל כסף ומיטב דהכי קאמר רחמנא או כסף יתן לו או מיטב שדותיו. והא דלא איירי רב הונא עד הכא משום דבעי לאסוקי למילתא דרבי ישמעאל ור"ע דבעו לעיל [ז:] כשהן שמין אותו ה) (בינונית) בשלו הן שמין כו' ועד הכא קמיירי ואזיל: **שוה כסף.** ואת אמרת כסף: **בדנים ליה.** לא כסף ולא שדות: **מהו דתימא אמרינן ליה.** למזיק: **זיל טרח וזבין.** סובין בכסף ואייתי ליה כסף קמ"ל: **לענין מיטב.** דאפי' יש לו עידית מסלק בכסף אי בעי: **היינו דרב הונא.** והוה ליה למימר וכן אמר רב אסי: **ונטל קרקע.** בשביל חובות אביהם: **דאזיל האי.** אח: **ושקיל פלגא בכספים.** עם אחיו והיינו דקאמר הרי הן כקרקע דבעל כספים נמי יפרע חלי חובו של אביו: **האי ברא והאי לא ברא.** בתמיה. כלומר בעל כספים לא הוי ברא לפרוע חוב אביו אבל בעל קרקע הוי ברא: **אילא דאמרי.** דלאידך גיסא פרכינן דבעל כספים לא ליחייב דאמר ליה לבעל קרקע להכי שקלי כו': **לשני אחין שחלקו.** קרקע: **ובא ב"ח ונטל חלק האחד.** דמשלם לו האחר חלי חלקו או קרקע או מסלק ליה בזוזי והיינו הרי הן כקרקע דמלי מסלק ליה בזוזי כבקרקע: **בטלה מחלוקת.** אותה חלוקה בטילה וחוזרים וחולקים בשוה החלק הנשאר: **ויתר.** אבל: **רביע בקרקע.** יחזיר לו רביע חלקו או קרקע או מעות: **ורביע במעות.** או רביעית במעות כמו דתנן ביבמות (דף נ:) חלץ ועשה בה מאמר ונתן בטו ובעל: **כיורשים דמו.** ועל שניהם לפרוע הלכך מחלית חלקו יחזיר לו: **אי כלקוחות דמו.** ואין לו עליו כלום הלכך רביע מאותו חלק המגיעו ישלם דה"ל ספק ממון וכל ממון המוטל בספק חולקים ואין נוטל עמו אלא רביע והלה יכול לסלקו או בקרקע או במעות: ל"א **ורביע במעות.** ממש לבד רביע בקרקע והיינו הרי הן כקרקע. מספקא ליה אי כיורשין דמו וחייב להחזיר לו מחלית חלקו קרקע ולא יכול לסלקו במעות או כלקוחות דמו ומיהו כלוקח באחריות דמי וחייב להחזיר לו מחלית מה שאיבד אבל במעות יכול לסלקו הלכך יחזיר רביע בקרקע כיורשים ורביע במעות כמוכר באחריות. ולשון ראשון שמעתי: שלש

ונטרף חלקו של אחד מהם. ואם תאמר והא כל אחד חייב לפרוע חוב אביהן ואין יכול ליטול חלק האחד כדקתני בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכד.) יצא עליהם שטר חוב בכור נותן פי שנים ויש לומר דמיירי הכא שעשאו אפותיקי:

ורב אמר בטלה מחלוקת. משמע דלא מצי לסלוקי בזוזי מדקאמר בטלה מחלוקת ותימה מ"ש מדרב אסי דאית ליה שיכול לסלקו בזוזי באותו רביע שנטל מכח ירושה ויש לומר דרב אסי סבירא ליה דאפילו הוו יורשים מצי לסלוקי בזוזי משום דאמר ליה אגא לבעל חוב נמי מסלקנא בזוזי ורב אין חוש לאותה סברא ואע"ג דמיירי בשעשאו אפותיקי לא מיירי כעין אפותיקי דהמקבל (ב"מ דף קי:) דמשמע התם דלא מצי מסלק ליה בזוזי ואם תאמר מכל מקום יתן מעות ויפדה הקרקע מבעל חוב דקיימא לן פרק המפקיד (שם דף לה:) דשומא הדרא לעולם ויש לומר דנפקא מינה היכא דזבנה או אורתא דאמר התם דלא הדרא:

כיורשים הוו. דאי כלקוחות באחריות הוו אמאי בטלה מחלוקת ישלם לו מעות: **רב אסי מספקא ליה כו'.** בלשון ראשון פ"ה שנוטל חלקו בקרקע או במעות משום דמספקא ליה אי כיורשין הוו אי כלקוחות שלא באחריות הוו וקשה מנ"ל לגמרא שמספקא ליה לרב אסי כלל ביורשים דלמא פשיטא ליה דלאו כיורשים מינהו אלא מספקא ליה אי הוו כלקוחות באחריות או כלקוחות שלא באחריות לכך נראה כלשון אחרון: **הלכך** נוטל רביע בקרקע ורביע במעות. דלא שייך ביה המוציא מחבירו עליו הראיה: אילימא

לקחו זה מזה כלום, והוא הדין לענין מזרח ביובל, דאיכא למ"ד האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל, דלכך אין מחזירין, וכיון דיורשין הוו הלכך מחלית חלקו יחזיר לו (שם). **האחים שחלקו לקוחות.** דאין בריה ומגלה שכל אחד ואחד נוטל חלק אחיו וכאילו הם ליפו זה בחלקו של זה דמי, והיינו לקוחות, וכיון דלקוחות הן ודאי כלוקח שלא באחריות דמו, כאילו אמרו זה לזה אינו מקבל אחריות חלקך עלי דמי, דמסתמא לא מקבלי, דאע"ג דגבי מוכר קרקע לאחרו קי"ל אחריות טעות קופר הוא, אם לא פירש בשטר המכירה, הני מילי היכי דחזיק קרקע מחבריה, דלא שדי אינש בכדי, אבל לגבי ירושת אחין דכל אחד ואחד נוטל חלקו, בהיא הגאה דאיהו לא מקבל אחריות על של חבירו גמר ומקנה ליה לאחיו חלקו לגמרי שלא יקבל חבירו אחריותו עליו ולא משתעבד לו שדהו, כי היכי דדייה לא משעבדא לחבירו (שם). **מספקא ליה אי ביורשין דמו.** ואייב להחזיר מחלית חלקו, כרב, דעל שניהם לפרוע חובת אביהן, **אי כלקוחות דמו.** דממון המוטל בספק חולקין, או רביע רביע לאחיו מן השדה הנשאר לו, דממון המוטל בספק חולקין, או רביע מעות יחזיר לו, דא"ל אגא הוו לי זוזי והוה מסליקנא ליה בזוזי, ובשביל עניותך לא אפסיד נחלתי. לשון אחר פירש רבינו זקני בב"ק (ראה רש"י כאן) כו' ותפוס לשון ראשון, כך פירש רבינו וכן הוא שאין ממש בהאי לשון אחרון, דכל היכי דפליגי בגמרא תנאה תנאי או תנאה אמוראי כי האי גוונא שהאחד אפר בדברי מי מן השנים, הרי הוא רגיל לתפוס כדברי שניהם, במקצת סבירא ליה כי האי ובמקצת ס"ל כאידך, אבל הכא כיון דמחייב ליה רב אסי להחזיר כל חלקו כרב בין קרקע ומעות, א"כ במאי קאי כשמואל, הא רב ושמואל לא פליגי בהכי אם יסלקנו בקרקע או במעות, אלא אם יחזיר לו חלקו אם לאו (רשב"ם ב"ב קז.)

מסורת הש"ס

א) לעיל ז. [וש"נ], ב) ב"ב קז., ג) [בכורות מח.], ד) [עי' פירש"י בזה ב"מ יד: כתובות נ.], ה) מהרי"ם מ"ז, ו) [ועי' תוספות ב"ב נב: ד"ה אי דליכא ותוס' לקמן מו: ד"ה ה"ג],

תורה אור השלם

1. בְּעַל הַבּוֹר יְשַׁלֵּם כֶּסֶף יָשִׁיב לְבָעָלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ: שמות כא לד

גליון הש"ם

גמ' מספקא ל' אי ביורשים. עי' ב"ב סב ע"ב תוספות ד"ה אתמר:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה משהחזיק כו' כ"ז שלא הלך כו'. נ"ב וי"ף מפרש שעיקרו עם שדותיו ע"ש: [ב] שם בא"ד וכלא נתן מעות אירי. נ"ב ורמב"ם מפרש אפילו בנתן מעות: [ג] בא"ד וא"ת ולימא. נ"ב לפי מ"ש בתוס' דלמטה ד"ה רב הונא כו' לא קשה מידי ועי' תוספות דב"מ יד א ד"ה עד:

רבינו חננאל

פי' חייתא דקטירי, נוד קשור מלא ולא [ידוע] אי מים אי יין או שמן יש בו, וקניתה אותו במה שיש בו ונמצא מים, כך זה. **ורב הונא אמר כל מילי מיטב הוא לא** ה) **דוקא אלא או בכסף או מיטב.** ואותיב עליה רב נחמן ישיב לרבות שוה כסף. ופריק ליה הכא במאי עסקי' בדלית ליה. ואמ' ליה רב נחמן בדלית ליה פשיטא, דאמרי אינשי ממרי רשותך [פארי] איפרע. ואמ' ליה רב הונא מהו דתימ' אמרי' ליה זיל טרח זבין אייתי לֵה, קמ"ל דלא. מיהא שמעינן דלא מסלקינן לבעל חוב בארעא בשומא אלא היכא דקים לן דלית ליה ללוה מעות למיפרעיה. אבל אי אית ליה מעות, מחייבינן ליה למיפרעיה או לזבוני הוא ולאייתויי ליה מעותיו. יש מי שאומ' הני מילי בניזקין, דכתי' בהו מיטב. והאי דגרסינן בפ' הכותב לאשתו אמ' ליה רב [פפא] לרב חמא ודאי אמריתו משמיה דרבא מאן דמסיק זוזי בחבריה ואמ' ליה שקול מן ארעתא, אמרי' ליה זיל זבין ואייתי ליה. ואמ' ליה, לא. התם נמי בדקים לן ביה דלית ליה זוזי, וכבר פירשנוהו בתחלת פרק המוכר פירות פי' יפה ומבואר. **אמר רב אסי** כספים הרי הן כקרקע למאי הילכתא' לענין מיטב, היינו דרב הונא. אימא וכן אמ' רב אסי. איתמר ג) ג' אחין שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו שלאחד מהן, רב אמ' בטלה מחלוקת וחזרין וחולקין ב' החלקין הנשארים לג' חלקים, ושמואל אמ' ויתר. רב אסי אמ' נוטל האח שנוטל חלקו רביע בקרקע ורביע במעות. רב אסי מספקא ליה אי כרב ונוטל חלק כאחד מן השנים אי כשמואל ואינו נוטל כלום. **וכיון** דמספקא ליה, קיימ' לן כמון המוטל בספק חולקין, הילכך נוטל חצי חלקו המגיעו. וזה החצי עוד מספקא ליה אי יורש הוי כרב וקרקע נוטל אי לוקח הוי כשמואל ומעות יש לו. הילכך זה החצי שנוטל מקבל (מקבל) רביע כל חלקו מעות ורביע קרקע נמצא שני רביעים חצי. ורב אסי תרתי מספקא ליה, אי לוקח באחריות ואית ליה מעותיו אי לוקח שלא באחריות ולית ליה ולא מידי. טרינן כולי האי לפרושי טעמ' דרב אסי, אבל בהדיא פסקינן באחרית פ' האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך, והילכת' בטלה מחלוקת.

ה) עי' תוס' ד"ה רב הונא. ג) כן הגי' נכי"ף.

עין משפט נר מצוה

עז א ב ג מיי' פ"ט מהלכות מכירה הל' ג סמג עשין סג טוש"ע ח"מ סימן רכו סעיף ה:

עח ד ה מיי' פ"י מהל' נחלות הלכה ח סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סימן קעה סעיף ד:

עט ו מיי' פ"ג מהלכות שכירים הלכה יב ופ' יא מהלכות שמיטה ויובל הלכה כ סמג עשין פ"ב טוש"ע ח"מ סימן קנג סעיף ג:

עט ז [רב אלפס פ"ג דסוכה דף למז]:

מוסף רש"י

ויצאו עליה עסיקין. עוררין, כמו (בראשית כו) התעשקו עמו (ב"מ יד:). **עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו.** אם לא נתן מעות (כתובות צג. וב"מ יד:). **אינו יכול להחזיר בו.** ואפילו לא נתן מעות שהקרקע נקנית בחזקה והמעות על זה תלוה (ב"מ יד:) שהקרקע נקנה בחזקה כי א"ל חזק וקני ויש שמחזיקין מיד ונותנין מעות לאחר זמן ומשהחזיק בה נתחייב המעות (כתובות צג.). **חייתא.** שק קטן, דקיטרי. מלא קטריס (שם וב"מ שם). **סברת וקבלת.** בדמי ממיכות כסף, כלומר נתרצית לאבד מעותיך מספק (כתובות צג.). **מכי דייש אמצרי.** לאו בהילוך מיירי אלא בהגבהת המילר ודש הקרקע לתקן את המילר ולחזקו דהיינו נעל וגדר (רשב"ם ב"ב ק.). **אפילו באחריות נמי.** מכרה לו אינו יכול לחזור בו מחמת עסיקין, ולא אמרינן סוף סוף עליה הדר ומטרחי דייש למה לן (כתובות צג.) אע"ג דסוף סוף עליה הדר אין יכול לחזור בו, שהמוכר מעכב עליו ולא מלי אמר הוה הואיל וסופך לשלם לי מעותי השתא דנילי אעכבם (ב"מ יד:). **אחוי טירפך ואשלם לך.** כשיעמידון וחזו דדין ויכתוב לך הדיין שטר טרוף עלי שבדין בא ואשלם לך, וכל בשביל בא ואשלם לך, וכל כמה דלא עמדת בדין אינו ירא מהם (שם) אחוי טירפך, שטר טירפא מב"ד שכתבו לך שיפלה השדה מידך בדין ותחזור עלי לטרוף, וכל זמן שלא יפלה מידך לא אשלם, שהרבה עוררין שאין זוכין בדין (כתובות צג.). **ישיב.** כסף ישיב לבעליו, דהוה ליה למיתתב בעל הבור ישלם כסף לבעליו, ישיב דכתב רחמנא למה לי, הואיל וכבר כתיב ישלם, לרבות כל השבות (לעיל ז.). **ורב אסי אמר.** לא בטלה מחלוקת ליטול ממנה מחלק אחיו כרב, וגם לא ויתר כשמואל לגמרי, אלא נוטל רביע קרקע משדה אחיו, דהיינו חלי חליו, או רביע יתן לו אחיו מעות דמלי א"ל אגא הוי מסליקנא ליה לבעל חוב בזוזי שהרי לא נתחייב לו אבי כי אם זוזי ולדידך נמי זוזי משלימנא, וטעמא מפרש לקמיה דמספקא ליה אי כרב אי כשמואל וממון המוטל בספק חולקין (רשב"ם ב"ב קז.). **כיורשים הוו.** מותם יורשין יש עליהם לפרוע בין כולן חובת אביהן, דמשום חלוקה לא אפסלוק מקרקעי דידהו מבעל חוב דאבוהון, דסבירא ליה לרב יש בריה, הוכרר הדבר שזכה כל אחד בחלק הראוי לו ומגלא דלא בחלק הראוי לו ומגלא דלא אפסלוק מקרקעי דידהו מבעל חוב דאבוהון, דסבירא ליה לרב יש בריה, הוכרר הדבר שזכה כל אחד